

Immuno-onkologiset hoidot - hyötyä vai ainoastaan outoja haittavaikutuksia?

**Pia Vihinen, Syöpätautien ja sädehoidon erikoislääkäri, Dosentti
Vastuualuejohtaja, Läntinen Syöpäkeskus FICAN West/TYKS
9.11.2022**

Sidonnaisuudet

- Asiantuntijalausuntoja: Oulun Yliopisto, Helsingin Yliopisto, Itä-Suomen Yliopisto, Liipo
- Advisery Boards: BMS, Amgen, MSD, Merck, Novartis, Pierre-Fabre, IPSEN
- Kokousmatkakuluja: BMS, MSD, Novartis, Pierre-Fabre
- Esityksiä: MSD, BMS, Roche, Cancer-IO konsortio
- Tutkimusrahoitusta: VTR, Eschnerin Säätiö

Immuuniaktivaation vapauttajat = Immune checkpoint inhibitors

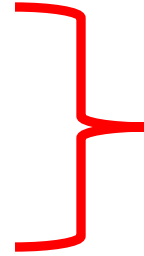
- CTLA-4-vasta-aine: ipilimumabi
- PD-1-vasta-aineet: nivolumabi, pembrolitsumabi, semiplimabi
- PD-L1-vasta-aineet: atetsolitsumabi, avelumabi, durvalumabi

Toiminta mekanismi

- CTLA-4 (cytotoxic T-lymphocyte associated protein 4) ja PD-1 (programmed cell death protein 1) vähentävät T-solureseptorin välittämää T-solujen jakautumista, sytokiinien tuotantoa ja sytotoksisuutta
- Immuuniaktivaation vapauttajat estävät näiden immuunijärjestelmän jarrujen toimintaa
- Käytetään yksittäisaineina tai yhdistelmähoitoina toisen immuno-onkologisen lääkkeen tai solunsalpaajan kanssa

Immuno-onkologisten hoitojen käyttöaiheita 2022

1. Melanooma
2. Ei-pienisolainen keuhkosityöpä
3. Munuaissyöpä
4. Uroteelikarsinooma
5. Pään- ja kaulan alueen levyepiteelikarsinooma
6. Hodgkinin tauti
7. Merkelinsolusyöpä
8. Ihon levyepiteelikarsinooma
9. Triplanegatiivinen rintasyöpä
10. Suolistosyöpä

Näissä vaikutus potilaiden hoitotulokseen on vahvin

Useita muita käyttöaiheita tulossa...

**Tehokasta käypä hoitoa useissa levinneissä syövissä tai tietyissä korkean uusiutumiskisriskin potilaiden hoidossa.
Yhdistelmähoidot lisääntyvät.**

Myös haittoja saavia potilaita on enemmän.

HOSPITAL DISTRICT OF
SOUTHWEST FINLAND

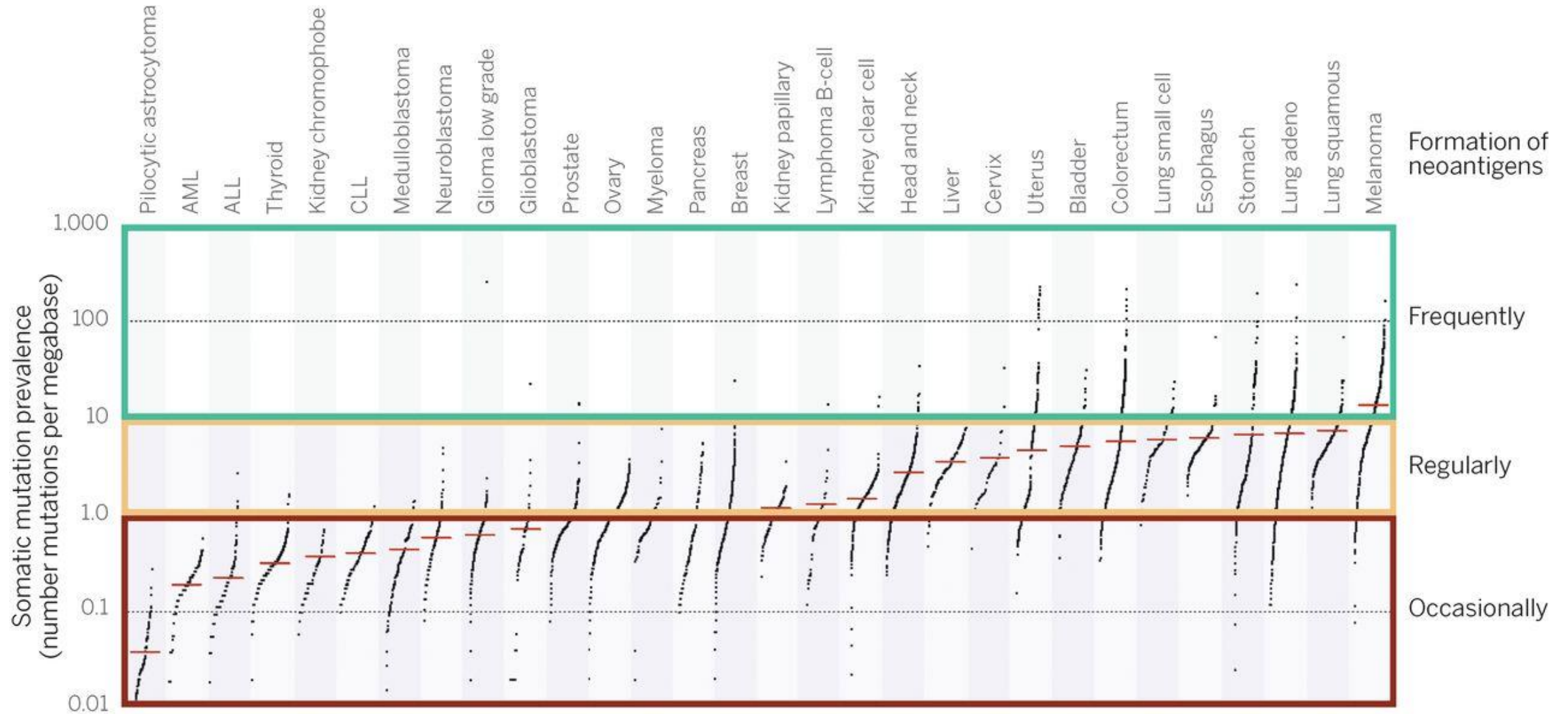

Satasairaala
SATAKUNNAN SAIRAANHOITOPUURI

TAULUKKO. Yhdysvaltain elintarvike- ja lääkeviraston (FDA) hyväksymät immunologiset merkkiaineet.

Biologinen merkitys	Syöpätyyppi	Testimenetelmä	Haasteita
PD-L1 (ohjelmoituneen solukuoleman ligandi 1)			
Portti- eli tarkistuspointemolekyylit (immune checkpoint molecule) PD-L1 ilmentyy syöpäsoluissa tai immuunivastetta hillitsevissä immuunisoluissa ja estää sytotoksisten T-solujen toimintaa	Ei-pienisoluiset keuhkosyöpä, mahasyöpä, kohdunkaulasyöpä, ruokatorvisyöpä, kolmoisnegatiivinen rintasyöpä, urologiset syövät sekä pään ja kaulan alueen syövät	Immunohistokemia (IHC)	Neljä hyväksyttyä testimenetelmää, käytössä erilaiset raja-arvot (> 1 % – > 50 %) sekä erilaiset pisteytysjärjestelmät
MSI-high/dMMR			
Mikrosatelliitti-instabiilius (MSI-high) ja puutteellinen DNA-vaurioiden korjaus (dMMR) lisäävät syöpäantigeenien määrää ja kasvaimen immunogeenisuutta	Levinneet kiinteät kasvaimet	IHC, polymeraasi-ketjureaktio (PCR) -pohjainen sekä rinnakkaissekvensointi (NGS)	Yhtenäisten paneelien määrittely (IHC ja PCR), eri syöpätyypit saattavat vaatia eri testimenetelmän
Syövän mutaatiotaakka (tumor mutational burden, TMB)			
Suuri syövän mutaatiotaakka eli suuri mutaatioiden määrä lisää syöpäantigeenien määrää ja kasvaimen immunogeenisuutta	Levinneet kiinteät kasvaimet	Eksomisekvensointi (WES)- ja NGS-sekvensointipaneelit	Standardoidun TMB-laskukaavan ja raportoinnin puute, syöpätyypikohtaisten TMB-raja-arvojen tarve

Peltonen ym. Duodecim 2022: 138: 1387-94

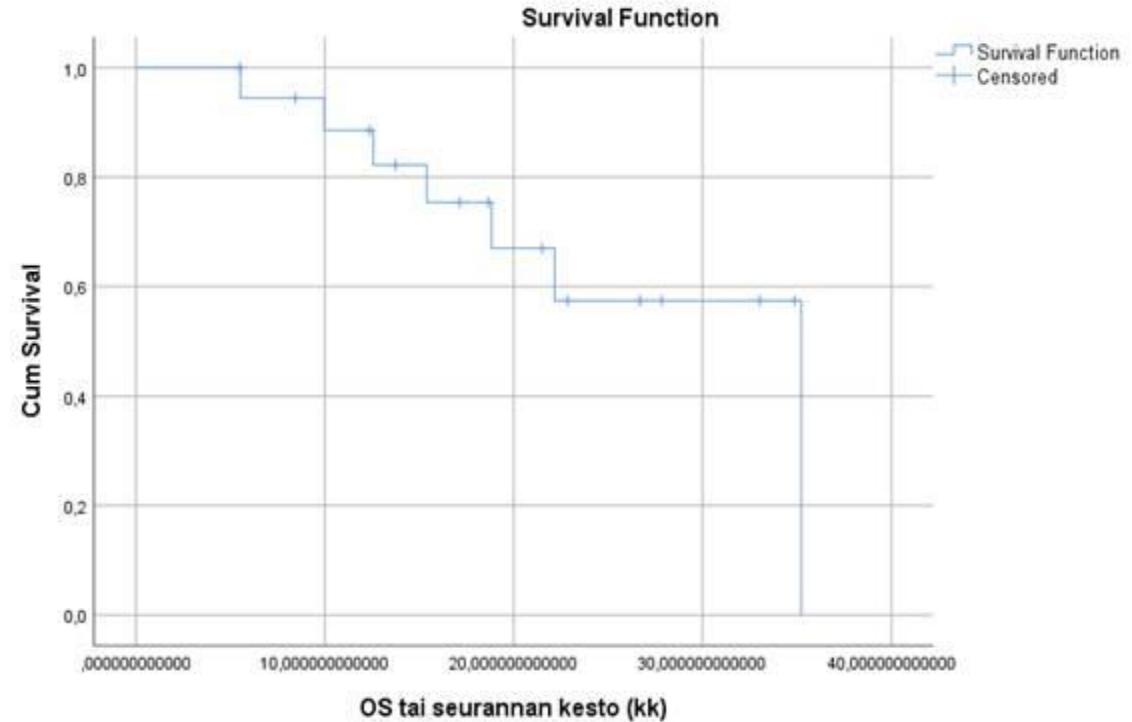
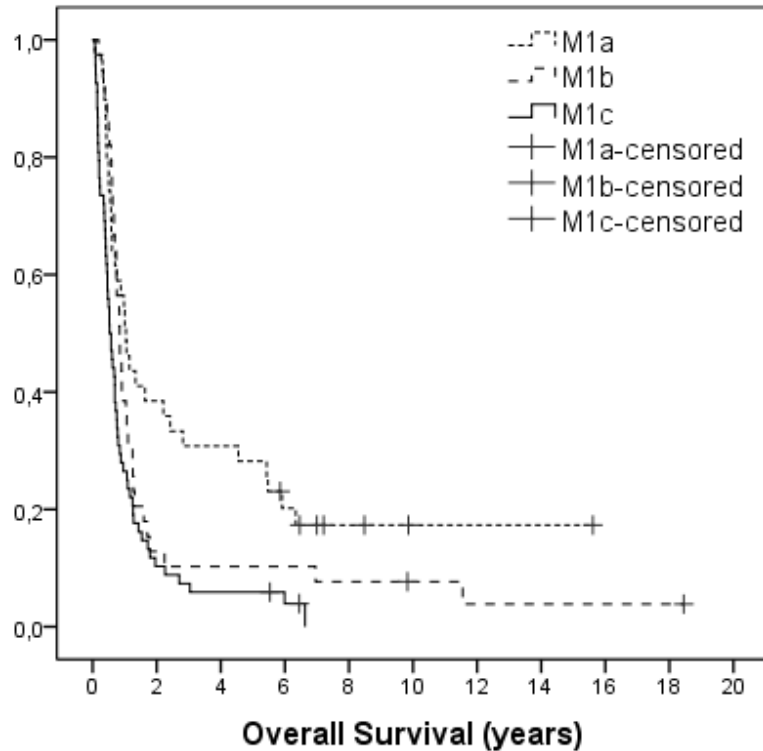
Schumacher, Schreiber. Neoantigens in cancer immunotherapy.

Science 2015.

Levinneen melanooman hoito TYKS vanha sytostaattihoito vs "uusi" immuno-onkologinen hoito (anti-PD-1) OS 9 kk vs 35 kk (3 vuotta)

Overall Survival by AJCC M-stage

Ongelma

Hoidosta hyötyvän potilaan tai vakavia haittoja saavan potilaan
”ennustaminen” vaikeaa

HOSPITAL DISTRICT OF
SOUTHWEST FINLAND

Satasairaala
SATAKUNNAN SAIRAANHOITOPUURI

Potilasvalinta

- Potilaan tulee täyttää hoitotutkimusten sisäänottokriteerit:
  - Hyväkuntoinen (ECOG suorituskykyluokka = WHO 0-2)
  - Ei immunosuppressiivista hoitoa vaativia autoimmuunisairauksia
  - (hypotyreoosi, diabetes, psoriasis, vitiligo ei haittaa)
  - Kortisoni ”raja” 10 mg/vrk
  - Perussairaudet hyvässä hoitotasapainossa
  - Ei oireisia, eteneviä ja hoitamattomia aivoetäpesäkkeitä
- Potilaan (ja läheisten) tulee ymmärtää hoidon haittavaikutukset ja osata ottaa yhteyttä hoitopaikkaan tarvittaessa.
- Haittojen seulonta

Hoitosuunnitelma

Hoidon alussa otetaan laajat laboratoriotestit sekä vartalon ja pään varjoainetehosteinen TT (tai aivojen MRI).

Oireet ja löydökset kirjataan.

Lab-testit otetaan ennen jokaista lääkeinfuusiota.

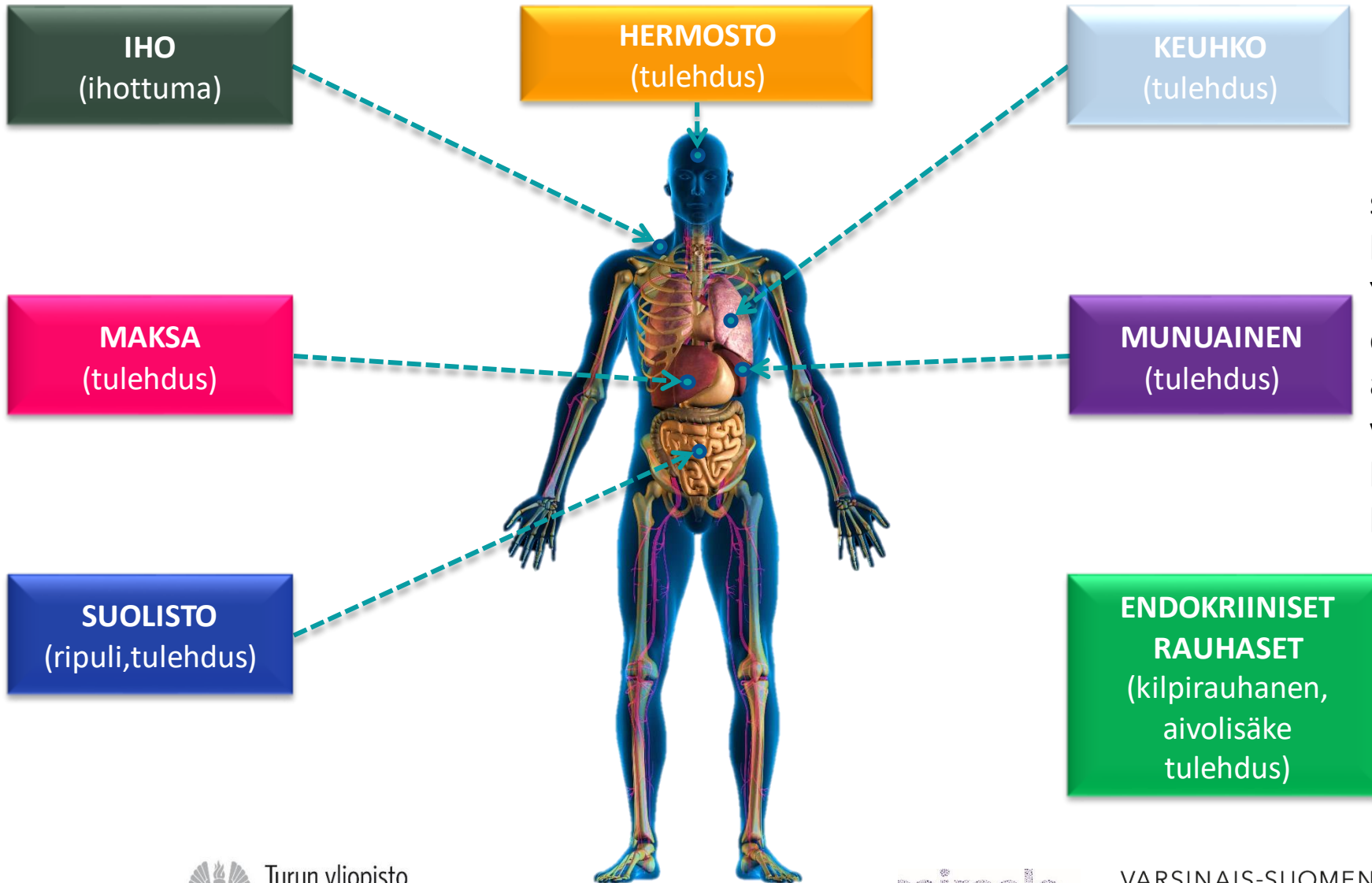
Vastakuvauksena vartalon TT ($\pm$ aivojen TT/MRI) noin 2-4 kk välein.

Potilas on hyvä liittää mobiiliseurantajärjestelmään tai järjestää soittokontrollit hoidon alkaessa.

Tavoitteena on tunnistaa hoidon aiheuttamat haittavaikutukset varhaisessa vaiheessa. Haittoja hoidetaan kortikosteroideilla ja tarvittaessa esim. mykofenolaatilla (erikoissairaanhoidossa).

Tutkimukset hoidon alkaessa

- TVK, K, Na, Krea, Alat, Afos, Bil, Amyl, Gluk, LDH, TSH, T4v, EKG
- ACTH, Kortisoli, FSH*, LH*, CK*, troponiini
- Vartalon varjoainetehosteinen TT ($\pm$ aivojen TT/MRI)
- Tutkimukset hoidon aikana:
- Ennen jokaista lääkeinfuusiota TVK, K, Na, Krea, Alat, Afos, Bil, Amyl, Gluk, TSH
- Vartalon varjoainetehosteinen TT ($\pm$ aivojen TT/MRI) noin 2-4 kk välein
- Vihinen ym. Duodecim 2019;135:2095-103.

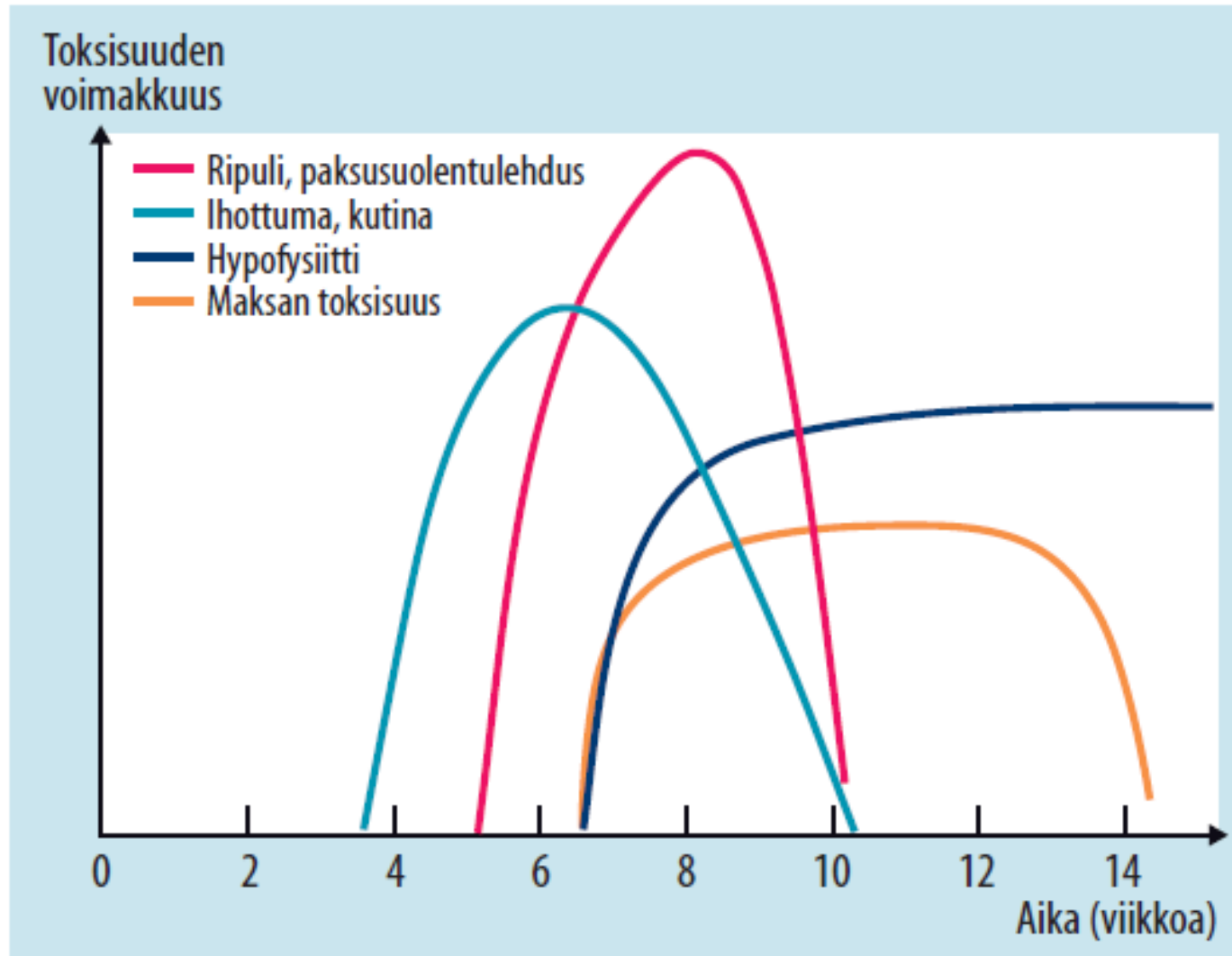
Potilasinfo

Mikä tahansa elin päästä varpasiin saattaa tulehtua hoidon hättavaikutuksena.

Yleisimmin hättat ilmaantuvat ensimmäisen 3kk kuluessa hoidon aloituksesta, mutta hättavaikutuksia voi ilmaantua myöhemminkin hoidon kuluessa tai hoidon lopettamisen jälkeen.

Potilasinformaatio

- Yleisesti immunologiset hoidot ovat hyvin siedettyjä.
- Tavallisimmat haitat ovat lieviä: väsymys, ihottumat, kutina, ripuli, kilpirauhasen toimintahäiriöt
- Endokrinologisista häiriöstä kilpirauhasen toimintahäiriöt ovat tavallisia ja useimmiten oireettomia. Harvinaisempia haittoja hypofysiitti, diabetes, hypokortisolismi.
- Kuolemaan johtavia haittavaikutuksia on raportoitu hoitotutkimuksissa (0-5% potilaista) esim. koliitti ja perforaatio, pneumoniitti, rabdomyolyysi ja myokardiitti, myastenia gravis, aplastinen anemia, nekrotisoiva pankreatiitti, toksinen epidermaalinen nekrolyysi (Vihinen ym. Duodecim 2019; 135: 2095-103)

Vihinen ym. Duodecim 2019

Weber JS, et al. Management of immune-related adverse events and kinetics of response with ipilimumab. J Clin Oncol 2012; 30: 2691-2697.

Hyvä muistaa...

- Pitkittänyt ripuli immuno-onkologista hoitoa saaneella potilaalla > koliitti?
- Myokardiitti ja perikardiitti harvinaisia mutta mahdollisia haittoja (todettuja alle 5%:lla, jää toteamatta ?)
- Mediaaniaika myokardiitin toteamiseen noin kuukausi hoidon alusta. Suuri kuolleisuusriski.
- Jos potilaalla on luusto-lihasten tulehdusta /hermo-lihasliitostulehdusoireita (myosiitti, myastenia gravis) on samanaikainen myokardiitti mahdollinen.
- Laurila ym. Duodecim 2022; 138:929-37

Kysy ainakin seuraavat oireet:

- Onko tullut uusia oireita tai vaivoja?
- Onko ihon kutinaa tai ihottumia?
- Onko ripulia tai vatsakipua?
- Onko yskää tai hengenhädistystä?
- Onko rintakipua tai rytmihäiriöitä?
- Onko väsymystä?
- Onko päänsärkyä tai pahoinvointia?
- Onko nivel- tai lihassärkyjä?
- Onko kuumetta?

Hoidossa huomioitavaa

- Seurataan laboratoriotuloksia
- Usein haitat ovat oireettomia
- esim. kilpirauhastulehdus (hyper/hypotyreoosi), diabetes (paastosokerin nousu), maksatulehdus (transaminaasien nousu), munuaistulehdus (krea nousu)

Hoitotiimi TYKS:ssä

- Onkologit, syöpäsairaanhoidajat ja tutkimushoitajat
- Nimetyt konsultit eri erikoisaloilla
  - Endokrinologi
  - Gastroenterologi
  - Keuhkolääkäri
  - Neurologi
  - Radiologi
  - Kardiologi
- Päivystäville lääkäreille kirjalliset ohjeet
- Säännöllisesti yhteistä koulutusta

TAKE HOME

- Immuno-onkologiset hoidot ovat tärkein hoitomuoto monissa syövissä ja parantavat ennustetta.
- Potilaita, joilla on hoidon haittavaikutuksia on yhä enemmän.
- Jos IO-hoidon aikana tulee uusia oireita, epäillään immuunivälitteistä tulehdusta, kunnes on toisin osoitettu.
- Potilasta informoidaan, että mikä tahansa elin päästä varpaisiin voi tulehtua hoidon haittavaikutuksena.
- Potilas tietää, mihin ottaa yhteyttä, jos tulee oireita. Haittavaikutusten nopea toteaminen ja kortikosteroidihoidon aloitus voivat estää vakavien komplikaatioiden kehittymisen.
- Hoito ja hoitavan tahon yhteystiedot kirjataan riskitietoihin päivystystilanteita varten.